

Szczegółowy program sympozjum

Panel przedpołudniowy

10.00-11.20

Duška Radosavljević

Royal Central School of Speech and Drama w Londynie (UK)

Dramaturgie teatralne oparte na współpracy w erze post-Gutenberga

Angielski termin „devising” należy do słownika teatru brytyjskiego. Musi być on zrozumiały w kontekście konkretnych warunków jego powstania i późniejszego rozwoju. Proces cenzury teatralnej w Wielkiej Brytanii (1737-1968) dopuszczał publiczne występy na podstawie zatwierdzonego wcześniej scenariusza. Po zniesieniu cenzury teatralnej w 1968 roku, nastąpił znaczący rozwój wpływowych brytyjskich kolektywów teatralnych, które definiowały się przez odrzucenie tekstów jako wzorców do przedstawień oraz przez swoje lewicowe poglądy (Monstrous Regiment, Joint Stock, Gay Sweatshop). Wiele z tych kolektywów nie przetrwało cięć w finansowaniu w latach 80., ale termin „devising” przetrwał, odnosząc się do zespołów, które powstały później, takich jak DV8 i Théâtre de Complicité (które kładły nacisk na cielesność, a nie na tekst mówiony) lub aby wstecznie odnosić się do zespołów, takich jak Shared Experience i Kneehigh, które były głównie zainteresowane opowiadaniem historii i adaptacją opartą na próbach. Zakres potencjalnej definicji „devising” jako terminu poszerzyły takie zespoły, jak Forced Entertainment, Welfare State International i People Show, które czerpały z innych dziedzin sztuki i koncepcji performansu wypracowanych artystów wizualnych. W rezultacie termin „devising” nie odnosiłby się już do konkretnej postawy politycznej ani metody twórczej, ale do ewoluującego obszaru sztuk performatywnych w Wielkiej Brytanii, przeciwstawianego teatrowi i dramatopisarstwu przez fundatorów i teoretyków.

W książce *Theatre-Making* (2013) sięgnęłam po empiryczne analizy praktyki twórczej, by nakreślić różne modele autorstwa we współczesnym teatrze i performansie oraz pokazać, że binarność między teatrem opartym na tekście a devisingiem jest obecnie coraz bardziej nieostra i w dużej mierze nieaktualna w sali prób w erze post-Gutenbergowskiej. Ta praca była kontynuowana w moim kolejnym projekcie „Aural/Oral Dramaturgies”, którego dokumentacja znajduje się na stronie www.auralia.space i w towarzyszącej mu monografii *Aural/Oral Dramaturgies: Theatre in the Digital Age* (2023), która wskazuje na rosnące znaczenie współpracy między artystami i wybranymi przez nich technologiami w odkrywaniu

na nowo procesów dramaturgicznych i kwestionowaniu historycznej dominacji słowa pisanego.

Kathryn Mederos Syssoyeva

Utah Tech University (US)

Kreacja zbiorowa i devising: historia polityczna

Chcąc zrozumieć problematykę współczesnych praktyk opartych na kreacji zbiorowej, złożoność jej sukcesów i porażek, warto powrócić do równie zawitej natury jej genezy z początku XX wieku w Europie i Ameryce Północnej. Odnosząc współczesną praktykę devisingu do różnych - często sprzecznych - kontekstów politycznych, które odegrały rolę akuszerki jej licznych odrodzeń, jesteśmy w stanie lepiej zrozumieć obecny, burzliwy okres ponownej analizy metod i etyki praktyki zespołowej.

Iga Gańczarczyk

Akademia Sztuk Teatralnych w Krakowie (PL)

Pracownia jako alternatywa dla edukacji

Wystąpienie dotyczy aktywności Pracowni Dramaturgicznej, naukowo-artystycznego think-tanku, bazującego na horyzontalnym modelu współpracy i działającego w ramach struktur uczelni artystycznej. Wychodząc od badania możliwości rozwoju dramaturgii i namysłu nad funkcją dramaturga, sprawdzamy potencjał pracy kolektywnej, rehabilitujemy to, co peryferyjne i zapomniane, poszukujemy nieoczywistych tandemów i procesów opartych nie na rywalizacji, a współpracy. Po siedmiu latach od zainicjowania działalności Pracowni Dramaturgicznej, spoglądam na nią przez pryzmat cech związanych z devised theatre i zastanowić się nad możliwością zastosowania ich szerzej w edukacji artystycznej. Jak kreować niehierarchiczne środowisko i jak uczyć się od siebie nawzajem? Jak dowartościować zespołowość w przestrzeni, która sprzyja rozwojowi indywidualnych karier? Jak uruchamiać proces odkrywania nowych form współpracy, bliższych metodom pracy kolektywnej, rozbijając mocno zakorzenione w polskim systemie edukacji artystycznej mity: długiego terminowania, relacji mistrz-uczeń, hierarchii teatralnych zawodów?

Round table: Modele praktyk devisingowych (1)

11:40-13:10

Osoby uczestniczące:

Iga Gańczarczyk - dramaturżka, reżyserka, redaktorka Linii Teatralnej w Korporacji Ha!art, inicjatorka i członkini Pracowni Dramaturgicznej AST. Wykładowczyni na Wydziale Reżyserii i Dramaturgii w AST w Krakowie. Współpracowała m.in. z Krystianem Lupa, Agnieszką Holland i Anną Smolar, Cezarym Tomaszewskim, Klaudią Hartung-Wójciak, Ewelina Marciniak. Jej spektakle wpisują się w nurt teatru społecznie zaangażowanego. W autorskich projektach zajmuje się głównie kwestią kobiecego głosu i tematyką feministyczną. Współredaktorka książki *Dramaturgia. Przewodnik* (2021).

Ula Kijak - reżyserka, aktywistka, propagatorka niehierarchicznych metod artystycznych; autorka terminów „kultura przemocowego tworzenia” i „twórczość bez przemocy” (nonviolent creativity); jej projekty teatralne i interdyscyplinarne często mają wymiar społeczny i partycypacyjny.

Duška Radosavljević - profesora Royal Central School of Speech and Drama w Londynie. Autorka książek *Theatre-Making: Interplay between Text and Performance in the 21st Century* (2013) i *Aural/Oral Dramaturgies: Theatre in the Digital Age* (2023). Współautorka książki *The Mums and Babies Ensemble: A Manual* (2015). Redaktorka *Theatre Criticism: Changing Landscapes* (2016) i *The Contemporary Ensemble* (2013) oraz portalu www.auralia.space (2020-2022). Publikuje w „The Theatre Times”, „SEESage”, „The Stage Newspaper” i „Exeunt”.

Kathryn Mederos Syssoyeva - dyrektorka artystyczna nowojorskiego kolektywu teatralnego imigrantów AnomalousCo. Autorka książek poświęconych teatrowi devised: *A History of Collective Creation* (2013), *Collective Creation in Contemporary Performance* (2013) oraz *Women, Collective Creation, and Devised Theatre* (2016).

Moderatorka:

Krystyna Duniec - profesorka zwyczajna, pracowniczka Zakładu Historii i Teorii Teatru, Instytutu Sztuki PAN w Warszawie, eseistka, historyczka teatru, zajmuje się współczesną sztuką performatywną. Pomysłodawczyni, autorka programu i kierowniczka Laboratorium Nowych Praktyk Teatralnych Uniwersytetu SWPS w Warszawie.

Panel popołudniowy

15:00 - 16:00

Katarzyna Kułakowska

Instytut Sztuki Polskiej Akademii Nauk (PL)

„Trzeba było zawalczyć o podstawowe sprawy”. Pytanie o autorstwo w devised theatre: studium przypadku Teatru Węgajty

Obserwacja procesu zmian w Teatrze Węgajty zachodzących w obszarze rozwijania devisingowych metod pracy teatralnej przy jednoczesnym zachowaniu modelu teatru opartego na wspólnocie, posłużyła mi do szerszej refleksji nad kwestią autostwa w devised theatre.

Przykład Teatru Węgajty jest specyficzny – jest to jeden z teatrów post-grotowskich, silnie zakorzeniony w etosie kontrkultury, który podobnie jak większość alternatywnych grup teatralnych będących częścią projektu alternatywnej społeczności, był zawsze czymś “więcej niż teatr” (Jawłowska 1988). Założony w 1986 roku jako laboratorium teatralne w sercu lasu warmińskiego, Teatr Węgajty od początku swojego istnienia zmieniał swoją formułę działania – od stałego zespołu aktorów interpretującego na scenie dzieła literackie po sezonowe konstelacje aktorskie tworzące spektakle metodami devising wokół tematu przewodniego wyznaczanego rokrocznie przez liderów grupy. Wizja Teatru proponowana przez jego założycieli, Erdmute i Wacława Sobaszków, wydaje się tworzyć idealne, nieprzemocowe, niehierarchiczne, nastawione na dialog miejsce pracy twórczej, a jednak wątpliwości niektórych twórców i twórczyń z nimi związanych budzi realizacja tej wizji, niekiedy odbiegająca od proklamowanych wartości. Będzie to opowieść o mozolnym i nieskończonym procesie wypracowywania polifonii w procesie twórczym teatru devised tak, by skrupulatnie oznaczać wkład pracy i dzielić się efektami wspólnotowego wysiłku.

Alka Nauman

artystka (PL)

Przyjemność, ryzyko, niewiadoma. O procesualnych metodach pracy w polu choreografii eksperymentalnej

Moja interdyscyplinarna praktyka artystyczna obejmuje taniec, choreografię, sztuki wizualne, pracę z tekstem i z archiwum. Tworzę zaangażowane społecznie spektakle choreograficzne, performanse, video-instalacje, spacer performatywny, piszę teksty. Ich punktem wyjścia zawsze jest ciało. Ciało jako archiwum (przede wszystkim w rozumieniu Rebeki Schneider), ciało wobec albo w dialogu z archiwum (szczególnie z archiwum queerowym, lesbijskim, antyfaszystowskim), ciało jako medium, przez które może być wytwarzana wiedza w sposób spontaniczny i wspólnotowy. Od końcowego efektu pracy bardziej interesuje mnie sam proces twórczy, w którym to, co ryzykowne i odważne rodzi się z poczucia bezpieczeństwa, łagodności i dziwactwa. Dlatego podstawą moich działań są tzw. badania artystyczne (artistic research), które prowadzę używając narzędzi devising choreography. Pomimo intermedialności moich prac i różnorodności miejsc oraz kontekstów, w których są one wystawiane stworzyłam rodzaj delikatnej, chłonnej i porowatej (podatnej na zmiany i przeobrażenia) struktury pracy, która od dłuższego czasu powtarza się w różnych procesach twórczych. Jej głównymi filarami są: przyjemność, ryzyko, niewiadoma, porażka, początkowy brak scenariusza/score'u choreograficznego, praktyki somatyczne, improwizacja strukturalna, praca kolektywna w ujęciu horyzontalnym, praca w i z archiwum, praca z obiektem, metody tworzenia bezpieczniejszych przestrzeni, traktowanie feedbacku jako narzędzia twórczego służącego wspólnotowemu wytwarzaniu wiedzy, praktyki automatycznego pisanie i rysowanie, eksces. Podczas wystąpienia chciałabym podzielić się opisem moich twórczych metod na przykładzie powstawania trzech prac: choreografii grupowej *Be Fruitful and Multiply* stworzonej wraz z Lucie Palazot, Keity Pook, Shum Pui Yung, Leilah Simone Williams w roku 2019, duetu *Tanz 23/24*, który w 2020 roku stworzyłam z Lucie Palazot oraz intermedialnego solo *Lesbijki dotykają moheru*, które powstawało od 2019 do 2022 roku i przybrało dwie różne formy: choreografii i video.

Wojtek Ziemilski

Royal Central School of Speech and Drama w Londynie (UK, PL)

Devising a prawda. Faktyczność w performansach dokumentalnych

Janelle Reinelt (2009) wskazuje na napięcie między realistyczną epistemologią dokumentu a fenomenologicznym doświadczeniem dokumentu. Na przykładzie własnych performansów *Mała narracja* (2010) i *Oda do radości* (2022) opisuje, w jaki sposób realistyczna i

fenomenologiczna perspektywa wchodzi w dialog podczas procesu twórczego i utrzymują się w odbiorze spektaklu. Devising teatru rzeczywistości (termin zaczerpnięty od Carol Martin na określenie szerokiego wachlarza wydarzeń scenicznych, które obejmują praktyki dokumentalne) wymaga wypracowania tego, co Carl Plantinga (2005) nazywa „reprezentacją weryfikowalną” (veridical representation). Jego skuteczność zależy od rozwoju poczucia zaufania, które pozwala widzom częściowo zawiesić poczucie niepewności zazwyczaj związane z spektaklem.

Round table: Modele praktyk devisingowych (2)

16:20-17:50

Osoby uczestniczące:

Karolina Kraczkowska - tancerka, performerka, choreografka. Absolwentka Instytutu Lingwistyki Stosowanej Uniwersytetu Warszawskiego oraz programu Dance in Performance w Laban Center w Londynie. Członkini Polskiego Teatru Tańca (2004-2007). Jako freelancerka brała udział w produkcjach m.in. Jasmin Vardimon, Fin Walker, Uli Sickle, Martena Spangberga i Tino Sehgała. Obecnie związana z warszawskim środowiskiem eksperymentujących choreografów, reżyserów i dramaturgów. Stypendystka programu Danceweb (2016), którego mentorem był Tino Sehgal i Louise Hojer. Swoje zainteresowania w obszarze choreografii rozwija realizując autorskie prace solowe.

Katarzyna Kułakowska - antropolożka kultury. Adiunktka w Instytucie Sztuki Polskiej Akademii Nauk. Kierowniczka grantu „HyPaTia. Kobięca Historia Teatru Polskiego”. Autorka książek *Błażnice. Kobiety kontrkultury teatralnej w Polsce* (2017) oraz *Teatr bliskiego kontaktu. Studia przypadków* (2023). Redaktorka monografii *Teatr w pandemii* (2021) oraz *Polifonia. Rzecz o pracy twórczej Teatru Węgałty* (2023).

Antoni Michnik - badacz historii kultury, sound studies i performatyki (doktorat w Instytut Sztuki PAN), performer, kurator (od 2020 w zespole festiwalu Ad Libitum). Członek założyciel researchersko-performatywnej Grupy ETC (2009). Od roku 2013 w redakcji magazynu „Glissando”.

Magda Mosiewicz - autorka filmów dokumentalnych i wideo do spektakli. Współreżyserka spektakli kolektywnych i współautorka sztuk *Dreamland*, *Koniec przemocy*, *B*. Współorganizatorka inicjatyw na pograniczu sztuki, ekologii i aktywizmu miejskiego.

Alicja Nauman - artystka interdyscyplinarna, choreografka, performerka, edukatorka. Absolwentka choreografii w London Contemporary Dance School/University of Kent at Canterbury (Developing Artistic Practice) oraz kulturoznawstwa w Instytucie Kultury Polskiej, Uniwersytetu Warszawskiego.

Wojtek Ziemilski - reżyser teatralny i artysta wizualny. Jego spektakle były pokazywane w ponad 20 krajach i zdobyły liczne nagrody. Ziemilski rozszerza ideę performansu

dokumentalnego. Jego prace są często badaniem widza i możliwości działania.

Wykorzystując narzędzia takie jak devising, real-time composition, ale także odniesienia ze świata sztuk wizualnych i różnych mediów, buduje wszechświaty, które łączą doświadczenie estetyczne z intelektualnymi dociekaniem.

Moderatorka:

Agnieszka Sosnowska - badaczka i kuratorka. Adiunktka w Instytucie Sztuki PAN, kuratorka w Muzeum Susch. Autorka książek *Sztuka znikania. Teatralność w czasach ponowoczesnych* (2019) oraz *Performans oporu* (2018).